

De rol van geldzorgen in het leven van Utrechtse mbo-studenten

Resultaten van het YOUth Got Talent onderzoek

Gemeente Utrecht

Utrecht
University

Dynamics of Youth

volksgezondheidsmonitor.nl

Inhoud

Inleiding	3
Resultaten	5
Conclusie	11
Methode	12
Literatuurlijst	14

Inleiding

Er zijn duidelijke gezondheidsverschillen tussen mensen met en zonder geldzorgen

Stress van financiële problemen kan lichamelijke en mentale klachten veroorzaken. Uit eerder onderzoek blijkt dat er een relatie is tussen geldzorgen en mentale gezondheid (bijv. Gemeente Utrecht, 2020; Mistry et al., 2009). Daarnaast weten we dat een op de vijf jongvolwassenen vaak stress ervaart door hun financiën (Gemeente Utrecht, 2021). Wanneer mensen langdurig kampen met stress door hun financiële situatie, vergroot dit de kans op chronische ziekten door een verzwakt immuunsysteem, een slechte ervaren gezondheid en een beperkt vermogen om te denken en te doen (Hosper & Van Loenen, 2021). Verder is deze stress gerelateerd aan het ontwikkelen van een ongezonde levensstijl, zoals roken (Pharos, 2021). Concluderend zijn er duidelijke gezondheidsverschillen tussen mensen met en zonder geldzorgen.

Wat zijn geldzorgen?

Geldzorgen zijn de gevoelens over en ervaringen die mensen hebben met hun financiële situatie (Van Praag & Frijters, 1999). Deze gevoelens en ervaringen zijn vaak gerelateerd aan de feitelijke financiële situatie, zoals armoede en/of schulden, maar dat hoeft niet samen te hangen. Mensen kunnen geldzorgen hebben, ongeacht of ze in armoede leven.

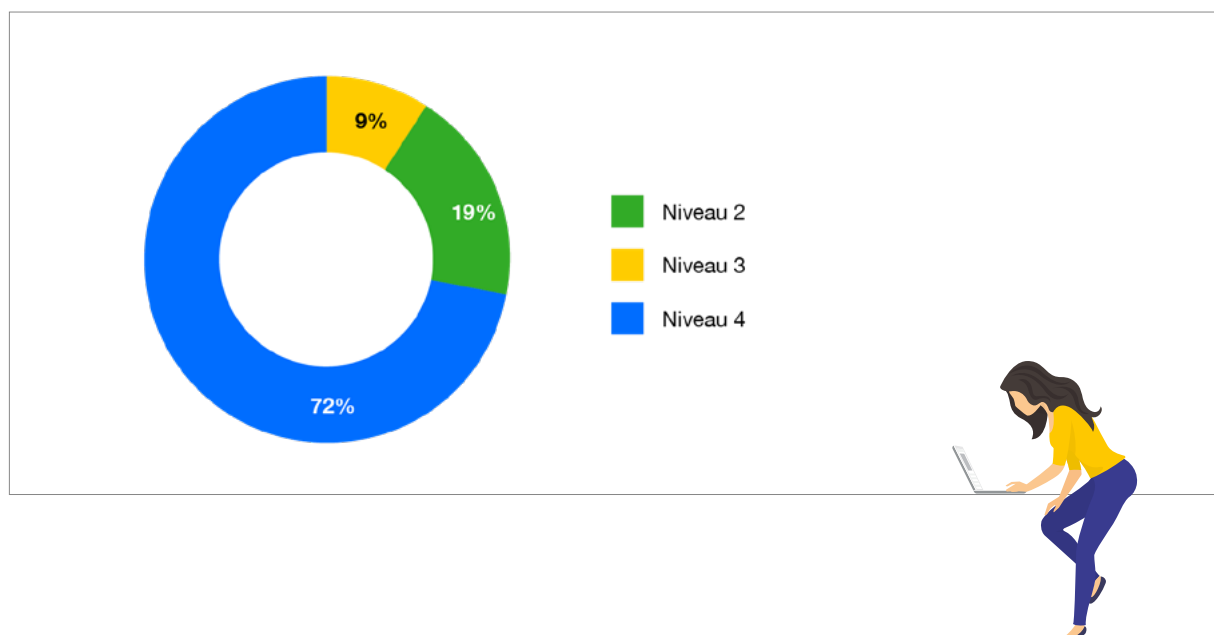
YOUth Got Talent onderzoek onder mbo-studenten

In deze factsheet beschrijven we de onderzoeksresultaten over geldzorgen van het YOUth Got Talent onderzoek, waarin wordt samengewerkt tussen de Universiteit Utrecht, Gemeente Utrecht en verschillende Utrechtse mbo-scholen. Het YOUth Got Talent onderzoek geeft voor het eerst inzicht in hoe het gaat met Utrechtse mbo-studenten. In deze factsheet geven we antwoord op de vraag in hoeverre geldzorgen onder Utrechtse mbo-studenten samenhangen met hun achtergrondkenmerken, mentale gezondheid, middelengebruik, sociale ervaringen, toekomstperspectieven en ervaringen op school. Inzicht in deze samenhang biedt aanknopingspunten voor (preventieve) hulp voor en ondersteuning aan mbo-studenten met het doel om gezondheidsverschillen te verkleinen.

Wie deden mee aan het onderzoek?

In het najaar van 2019 hebben ongeveer 1200 eerstejaarsstudenten van drie Utrechtse mbo's een vragenlijst ingevuld. Deze studenten zaten op het Grafisch Lyceum Utrecht (N = 329), Nimeto (N = 589) of ROC Midden Nederland (N = 313) en volgden een opleiding op niveau 2, 3 of 4.

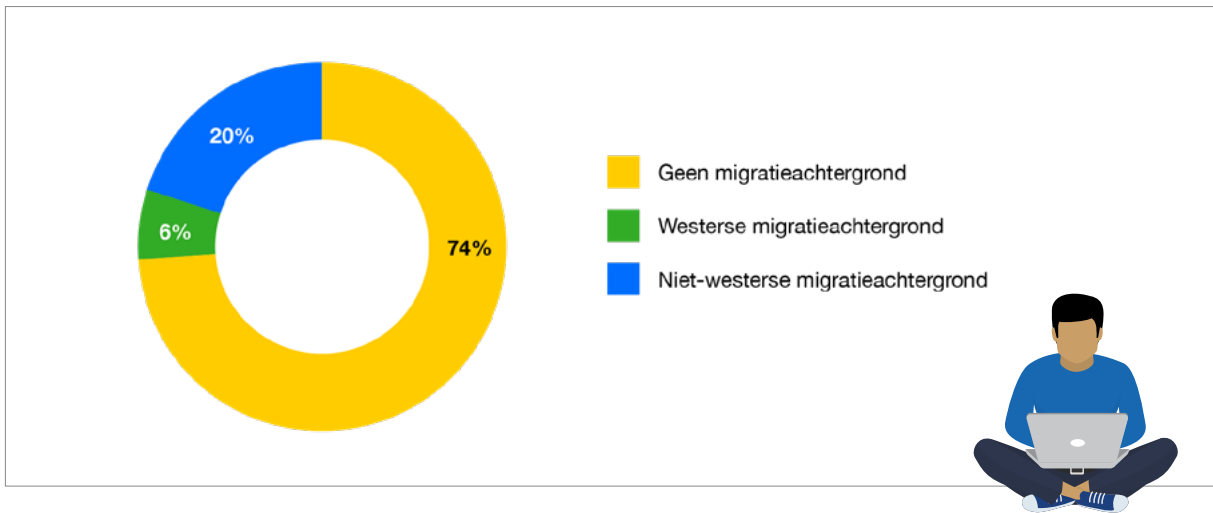
Figuur 1 | Niveau van de opleiding

De deelnemers waren tussen de 16 en 29 jaar oud, waarbij de gemiddelde student bijna 18 jaar was. 56% van de deelnemers was vrouw. Relatief veel studenten in dit onderzoek volgden een opleiding van niveau 4 en hadden geen migratieachtergrond. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de studentenpopulatie op het Grafisch Lyceum en Nimeto. De cijfers zijn daarmee niet representatief voor alle Utrechtse mbo-studenten, maar geven wel een duidelijk beeld over de samenhang tussen geldzorgen en verschillende levensgebieden van mbo-studenten.

Figuur 2 | Migratieachtergrond

Resultaten mbo-studenten met geldzorgen

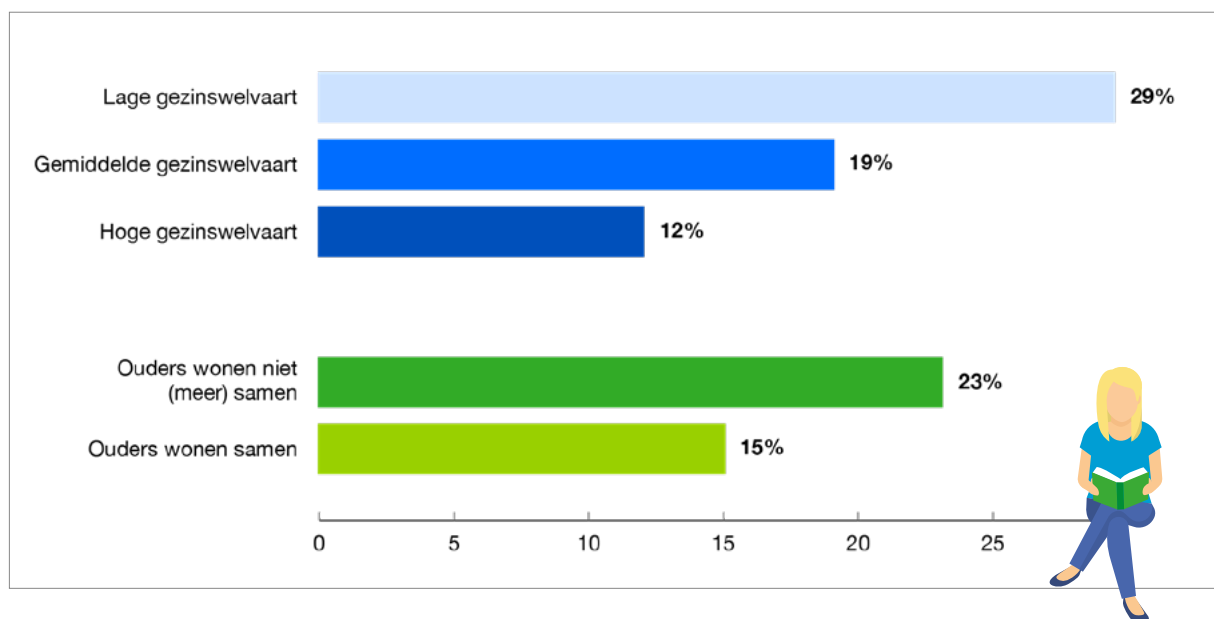
18% van de mbo-studenten heeft geldzorgen

Ruim één op de zes mbo-studenten van het YOUth Got Talent onderzoek heeft geldzorgen. Dit is gemeten met vijf stellingen. Relatief veel studenten geven aan dat ze zich vooral bezighouden met hun kosten in het nu en niet met toekomstige geldzaken. Ook vraagt een aanzienlijke groep studenten zich de hele tijd af of ze wel genoeg geld hebben en geeft aan vaak te weinig geld te hebben. Landelijke cijfers zijn redelijk vergelijkbaar. Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat 12% van de mbo-studenten zich zorgen maakt over de eigen financiële situatie (Groen & Houtsma, 2021b).

Gezinswelvaart en gezinsstructuur hangen sterk samen met geldzorgen

Studenten uit gezinnen met een lage welvaart rapporteren de meeste geldzorgen: bijna 2,5 keer zo vaak als studenten uit gezinnen met een hoge gezinswelvaart. Daarnaast hebben studenten van wie de ouders niet samenwonen vaker geldzorgen dan studenten van wie de ouders met elkaar samenwonen.

Figuur 3 | Percentage mbo-studenten met geldzorgen naar gezinswelvaart en gezinsstructuur

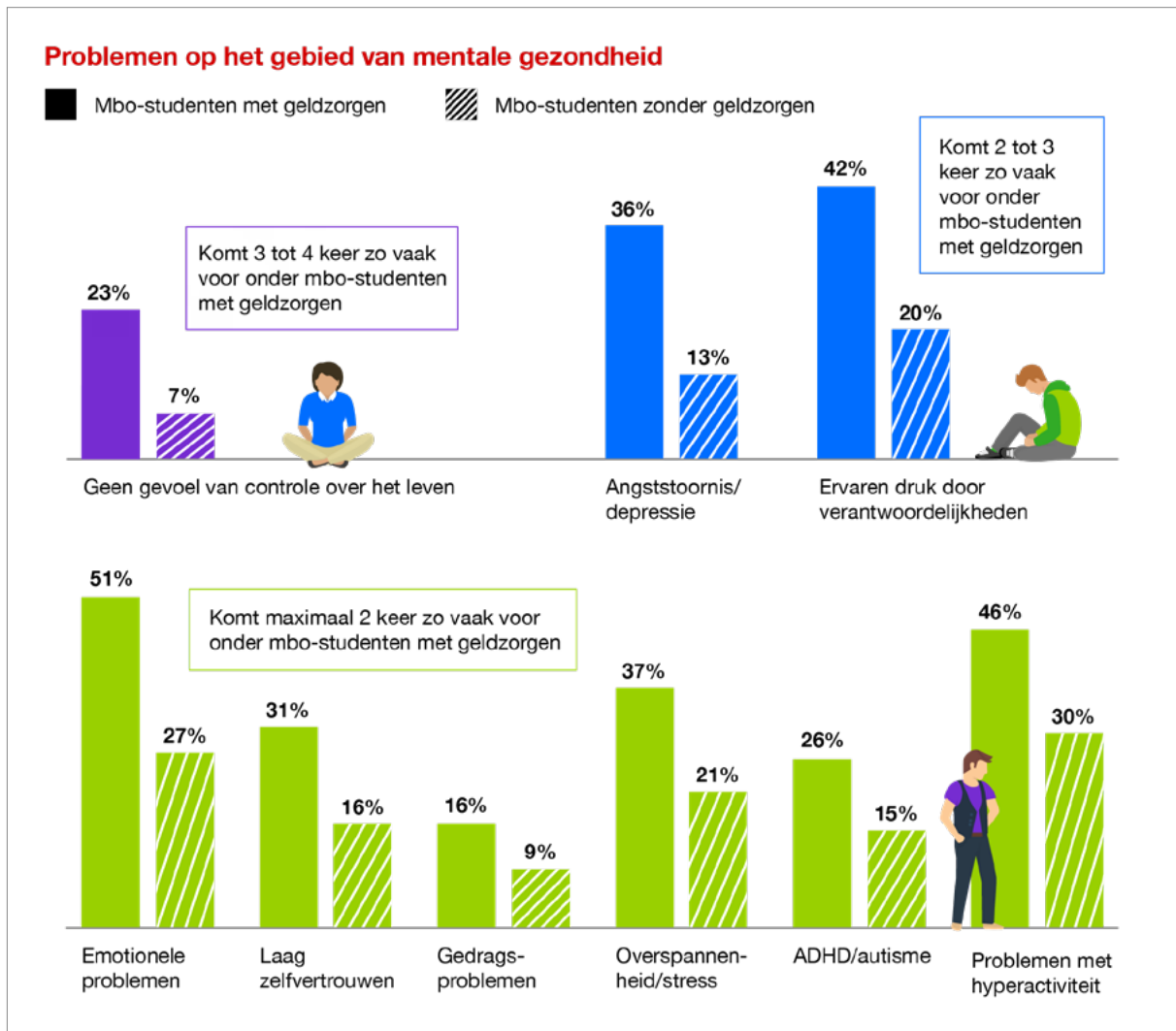
Er zijn geen verschillen in geldzorgen tussen studenten zonder een migratieachtergrond en studenten met een westerse of een niet-westerse migratieachtergrond. Ook het hebben van een ouder zonder baan, zelf mantelzorger zijn of het hebben van een bijbaan is niet gerelateerd aan geldzorgen.

Studenten met geldzorgen hebben drie keer zo vaak het gevoel geen controle over het leven te hebben dan studenten zonder geldzorgen

De kans om geen gevoel van controle over het leven te hebben is voor studenten met geldzorgen drie keer zo groot als voor studenten zonder geldzorgen. Daarnaast geven studenten met geldzorgen ruim twee keer zo vaak aan dat ze een angststoornis of depressie hebben en dat ze veel druk ervaren vanwege allerlei verantwoordelijkheden. Het is opvallend dat onder studenten met geldzorgen meer dan de helft emotionele problemen heeft en 46% problemen heeft met hyperactiviteit.

Figuur 4 | Mbo-studenten met geldzorgen hebben vaker problemen op het gebied van mentale gezondheid dan mbo-studenten zonder geldzorgen

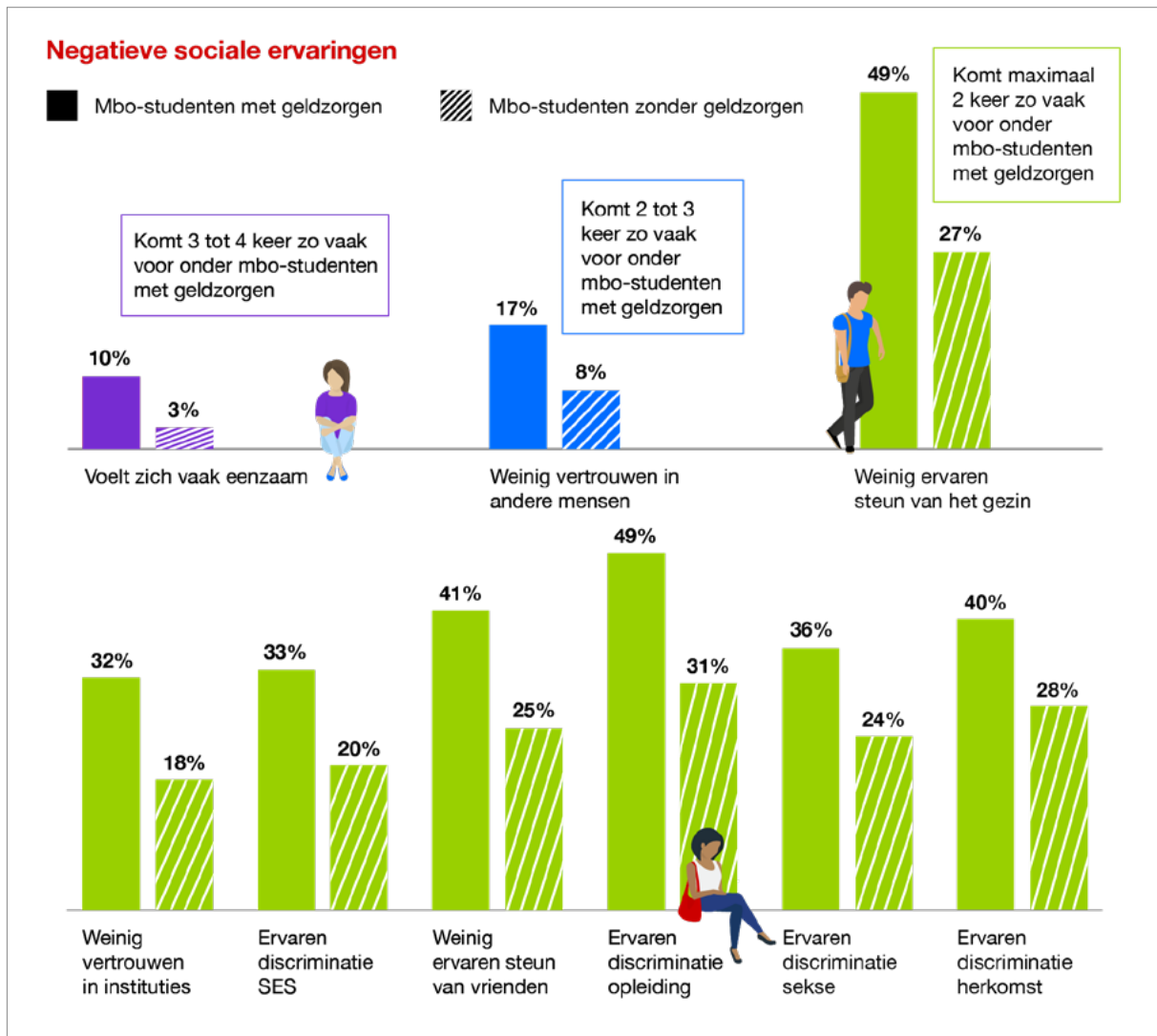
Studenten met geldzorgen voelen zich drie keer zo vaak eenzaam als studenten zonder geldzorgen

De kans om je eenzaam te voelen is ruim drie keer zo groot voor studenten met geldzorgen dan voor studenten zonder geldzorgen. Verder rapporteren studenten met geldzorgen minder vaak vertrouwen in andere mensen en instituties dan studenten zonder geldzorgen. Onder instituties vallen de politiek, politie, hulpverleners, de rechterlijke macht en de media. Ook valt op dat bijna de helft van de studenten met geldzorgen weinig steun vanuit het gezin ervaart en discriminatie ervaart op basis van opleiding. Onder de studenten zonder geldzorgen is dit ongeveer drie op de tien.

Figuur 5 | Mbo-studenten met geldzorgen hebben vaker negatieve sociale ervaringen dan mbo-studenten zonder geldzorgen

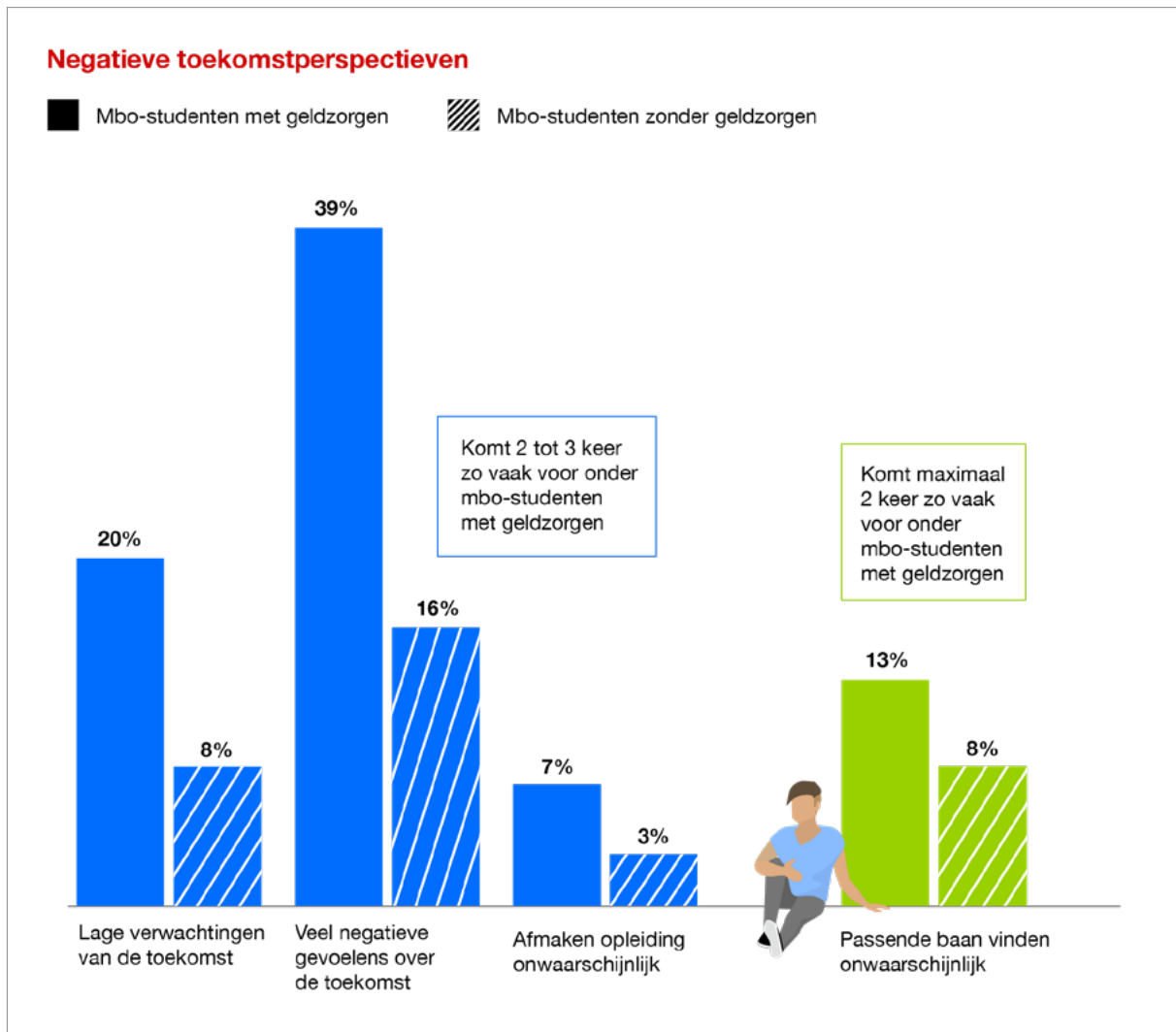

Studenten met geldzorgen hebben 2,5 keer zo vaak lage verwachtingen over hun toekomst dan studenten zonder geldzorgen

Studenten met geldzorgen hebben 2,5 keer zo vaak lage verwachtingen over hun toekomst dan studenten zonder geldzorgen. Het gaat hier bijvoorbeeld om toekomstverwachtingen over het kunnen betalen van een koophuis, het hebben van een goede gezondheid en het hebben van een gelukkig gezinsleven. De kans op negatieve gevoelens (zoals zorgen en twijfels) over de toekomst is ook ruim twee keer zo groot onder studenten met geldzorgen. Ten slotte, studenten met geldzorgen vinden het vaker onwaarschijnlijk dat ze hun opleiding afmaken en een passende baan vinden dan studenten zonder geldzorgen.

Figuur 6 | Mbo-studenten met geldzorgen hebben vaker negatievere toekomstperspectieven vergeleken met mbo-studenten zonder geldzorgen

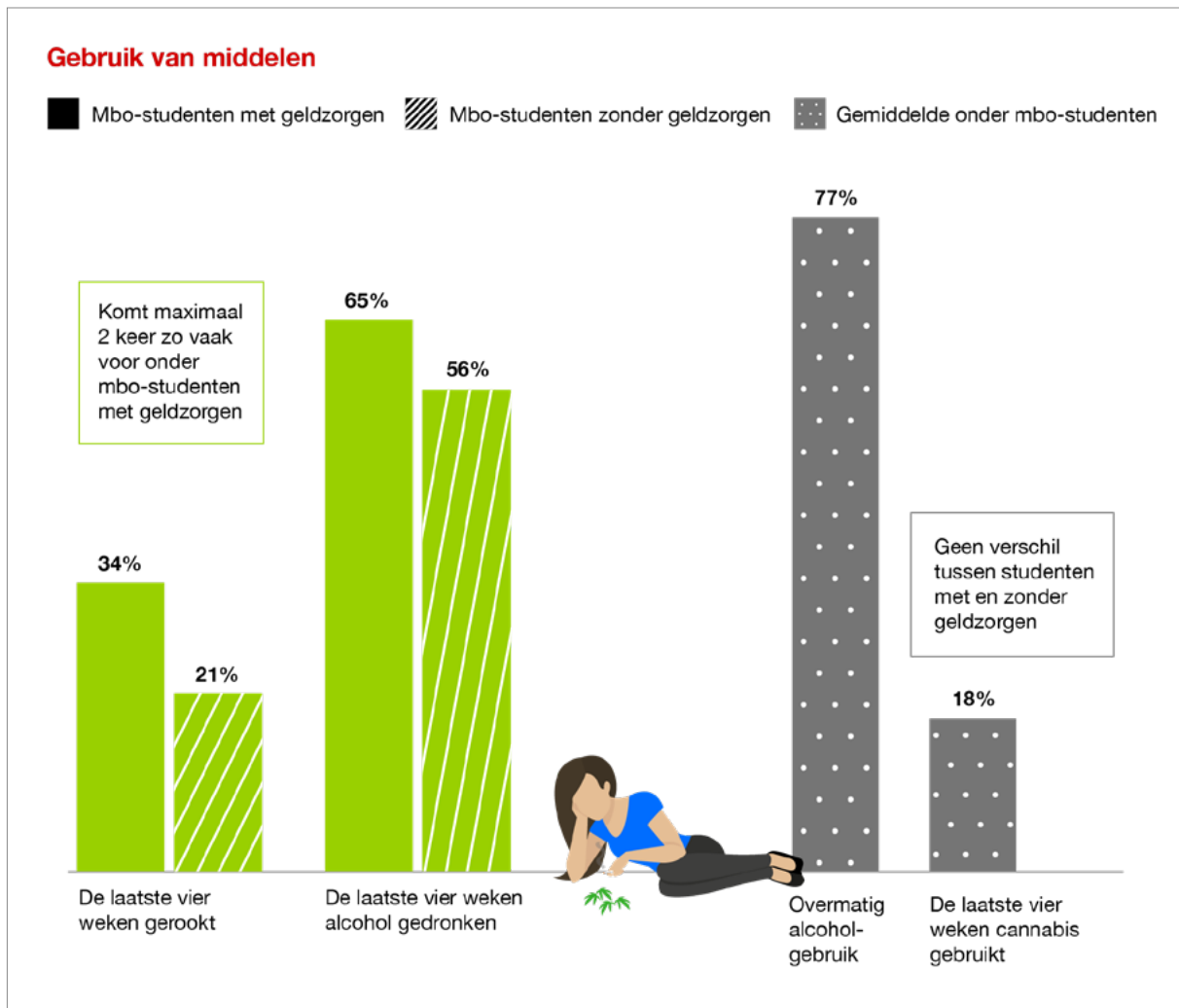
Mbo-studenten met geldzorgen roken iets vaker dan studenten zonder geldzorgen

De kans dat studenten in de afgelopen vier weken gerookt hebben, is anderhalf keer zo groot voor studenten met geldzorgen. De meerderheid (77%) van de mbo-studenten heeft in de laatste vier weken alcohol gedronken. Dit percentage is iets hoger voor studenten met geldzorgen dan voor studenten zonder geldzorgen. We hebben geen relatie gevonden tussen geldzorgen en overmatig alcohol- of cannabisgebruik in de laatste vier weken.

Figuur 7 | Mbo-studenten met geldzorgen gebruiken vaker middelen dan mbo-studenten zonder geldzorgen

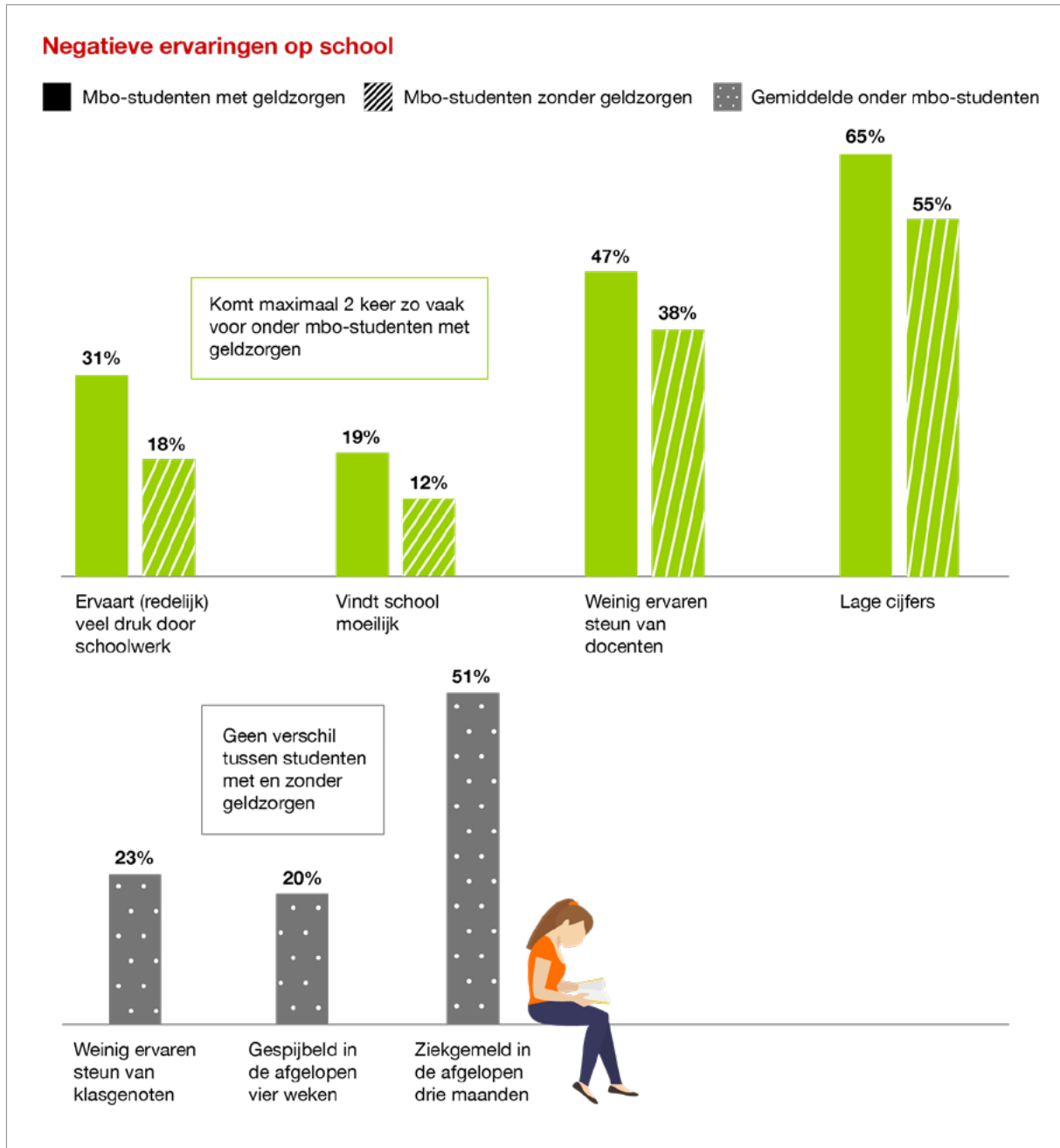

Studenten met geldzorgen hebben iets vaker negatieve schoolervaringen dan studenten zonder geldzorgen

Mbo-studenten met geldzorgen ervaren ruim anderhalf keer zo vaak druk door schoolwerk dan studenten zonder geldzorgen. Verder vinden studenten met geldzorgen school wat vaker moeilijk en ervaren ze minder vaak steun van docenten. Wanneer we naar schoolcijfers kijken, valt op dat veel studenten aangeven lage cijfers te halen, ongeacht hun geldzorgen. Toch komt dit vaker voor bij studenten met geldzorgen. Er zijn geen verschillen gevonden tussen studenten met en zonder geldzorgen in het ervaren van steun van klasgenoten, spijbelgedrag en het aantal ziekmeldingen.

Figuur 8 | Mbo-studenten met geldzorgen hebben vaker negatieve ervaringen op school dan mbo-studenten zonder geldzorgen

Conclusie

Het gaat op veel gebieden minder goed met mbo-studenten met geldzorgen dan mbo-studenten zonder geldzorgen

Het YOUth Got Talent onderzoek laat zien dat het op veel gebieden aanzienlijk minder goed gaat met Utrechtse mbo-studenten met geldzorgen dan met mbo-studenten zonder geldzorgen. Geldzorgen hangen het sterkst samen met verschillende indicatoren van mentale gezondheid, sociale ervaringen en toekomstperspectieven. Studenten met geldzorgen hebben bijvoorbeeld drie keer zo vaak geen gevoel van controle over het leven en zijn ruim drie keer zo vaak eenzaam. Ook hebben ze 2,5 keer zo vaak lage verwachtingen over de toekomst. Minder sterke relaties zijn gevonden voor ervaringen op school en middelengebruik.

Stress als mogelijk onderliggend mechanisme tussen geldzorgen en negatieve gevolgen op meerdere leefgebieden

Geldzorgen zijn een belangrijke bron van stress (zie bijv. Hosper & Van Loenen, 2021; Jungmann et al., 2020). Deze stress heeft mogelijk een negatieve invloed op een groot aantal leefgebieden. Eerder onderzoek toont bijvoorbeeld aan dat stress de kans vergroot op emotionele problemen en angst/depressie (Hosper & Van Loenen, 2021). Ook is stress gerelateerd aan concentratieproblemen en minder focus waardoor de kans op hyperactiviteit groter is. Daarnaast is stress gerelateerd aan moeite met plannen en organiseren waardoor dit de kans vergroot op minder gevoel van controle op het leven en slechtere schoolprestaties (Jungmann et al., 2020). Stress vergroot ook de kans op drugs- en alcoholgebruik, en roken (Hosper & Van Loenen, 2021). Tenslotte, wanneer stress langdurig aanhoudt kan dit leiden tot een opeenstapeling van nog meer stress en problematiek. Hierdoor raakt men steeds meer in de problemen doordat stress en problematiek zich in een vicieuze cirkel opvolgt.

De sociale gevolgen van geldzorgen

Geldzorgen kunnen sociale gevolgen hebben. Zo kunnen gevoelens van eenzaamheid en een gebrek aan steun van vrienden ontstaan, omdat studenten met geldzorgen mogelijk minder vaak deelnemen aan sociale activiteiten. Een reden hiervoor is dat ze te weinig geld hebben voor sociale activiteiten en zich hiervoor schamen (Madern, 2014). Daarnaast kunnen geldzorgen leiden tot een vermindering van maatschappelijke en sociale participatie (Haster, 2009). Dit uit zich in een afname in inspanningen om bij te dragen aan de maatschappij en een grotere kans op leven in sociaal isolement (Madern, 2014).

Wat is passende (preventieve) hulp voor studenten met geldzorgen?

De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat het belangrijk is om geldzorgen te voorkomen of te verminderen. Daarvoor helpt het om jongeren de mogelijkheid te geven om over geld te praten. Bijvoorbeeld via financiële opvoeding in de klas, met aandacht voor een veilige en open sfeer. Studenten kunnen zo op een laagdrempelige manier financiële vaardigheden leren en met elkaar in gesprek over hun zorgen. Hiervoor zijn verschillende handreikingen en lesprogramma's ontwikkeld (onder andere door Werkplaats Sociaal Domein Zuid-Holland Zuid, Diversion en het Nibud). Ook is het belangrijk dat hulp aan studenten makkelijk bereikbaar is. Een goed voorbeeld is het financieel inloopspreekuur (FIS) op een aantal mbo-locaties waar studenten terecht kunnen met vragen over financiën. Daarnaast ligt er een belangrijke kans om stress te verminderen onder studenten met geldzorgen, omdat deze stress waarschijnlijk op veel levensgebieden van invloed is. Stress-sensitief werken biedt daarvoor goede mogelijkheden. Bij deze manier van werken wordt rekening gehouden met de gevolgen van chronische stress voor het functioneren en gedrag van mensen (NCJ, 2022). Dit gebeurt door de manier van communiceren, coachen en inrichten van ruimten. Tenslotte is het belangrijk om aandacht te hebben voor de gevolgen van geldzorgen. Voor professionals die werken met mbo-studenten met geldzorgen is extra alertheid noodzakelijk voor de mentale gezondheid, sociale contacten en toekomstverwachting van studenten met geldzorgen. In gesprekken met de studenten kunnen professionals signaleren of er op deze terreinen problemen zijn en kijken hoe zij hen hierbij kunnen ondersteunen.

Methodie

Het YOUth Got Talent onderzoek

Het YOUth Got Talent onderzoek is een longitudinale studie naar het welzijn van Utrechtse mbo-studenten. Dit onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit Utrecht in nauwe samenwerking met de Gemeente Utrecht en verschillende Utrechtse mbo-scholen. De eerste meting vond plaats in 2019 onder ruim 1200 eerstejaars studenten bij het Grafisch Lyceum Utrecht, Nimeto Utrecht en ROC Midden Nederland. Voor de vierde meting hebben ook studenten van MBO Utrecht deelgenomen. In totaal is er op vier momenten een vragenlijst afgenomen onder studenten van deze mbo's, waarbij de meeste recente meting plaatsvond tussen najaar 2021 en begin 2022. Voor deze factsheet hebben we gegevens gebruikt van de eerste meting in najaar 2019. De vragenlijsten zijn afgenomen door medewerkers van de Universiteit Utrecht en omvat onderwerpen zoals mentale gezondheid, toekomstperspectieven en sociale relaties. Een deel van de vragen komen overeen met de vragen die zijn gebruikt in het HBSC-onderzoek (Stevens et al., 2018).

Metten van geldzorgen

Om inzicht te krijgen in de geldzorgen van mbo-studenten, zijn vijf stellingen over dit thema opgenomen in de vragenlijst. Deze vijf stellingen zijn afkomstig uit een langere vragenlijst over geldzorgen (zie Tabel 1; Hilbert et al., 2022). Studenten werd gevraagd om van elke stelling aan te geven in hoeverre ze het er mee eens waren. De studenten hadden hierbij de keuze uit vijf antwoordcategorieën: (1) Helemaal mee oneens; (2) Mee oneens; (3) Niet eens, niet oneens; (4) Mee eens; (5) Helemaal mee eens. Studenten die het vaker eens waren met de stellingen, hadden meer geldzorgen. Het gemiddelde van de scores op deze stellingen vormt een globale maat van geldzorgen. Dit gemiddelde lag voor elke student tussen 1 en de 5. Vervolgens hebben we de studenten in twee categorieën verdeeld. Studenten die een gemiddelde score van hoger dan 3 hadden, werden aangemerkt als studenten met geldzorgen. In totaal rapporteerde 18% van de studenten geldzorgen. Opvallend is dat relatief veel studenten zich vooral bezighouden met hun kosten in het nu en zich niet bezighouden met toekomstige geldzaken. Vergeleken met de andere items vragen studenten zich ook vaker af of ze wel genoeg geld hebben en maken ze zich zorgen over geld. Uit de analyses bleek dat de items samen een consistente schaal vormen ($\alpha = .81$).

Tabel 1 | Overzicht van de stellingen waarmee geldzorgen gemeten zijn

	Geldzorgen
Ik heb vaak te weinig geld	14%
Ik vraag me de hele tijd af of ik wel genoeg geld heb	19%
Ik maak me vaak zorgen over geld	18%
Ik ben alleen bezig met wat ik nu moet betalen. De rest zie ik later wel	27%
Ik heb het gevoel dat ik weinig controle heb over geldzaken	12%

Analyses

Voor deze factsheet hebben we χ^2 -toetsen en binaire logistische regressieanalyses uitgevoerd om te onderzoeken of er een verschil is tussen studenten zonder geldzorgen en de studenten met geldzorgen. Beide analysetechnieken zijn uitgevoerd in SPSS.

Kanttekeningen

De beschikbare data stellen ons in staat om de samenhang tussen geldzorgen en verschillende leefgebieden te bestuderen. We konden de richting van de verbanden niet bestuderen. Dit betekent dat de samenhang tussen geldzorgen en bijvoorbeeld gevoelens van controle over het leven bidirec-

tioneel kan zijn. Geldzorgen kunnen leiden tot relatief beperkte gevoelens van controle over het leven, terwijl relatief beperkte gevoelens van controle over het leven eveneens kunnen resulteren in geldzorgen. Het is aannemelijk dat er bij verschillende gevonden samenhangen, sprake is van dergelijke bidirectionele verbanden.

Verder is het denkbaar dat verschillende factoren ook invloed op elkaar hebben. Zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat mentale gezondheid gerelateerd is aan andere uitkomsten in deze factsheet. Bijvoorbeeld, geldzorgen leiden tot een slechtere mentale gezondheid, wat vervolgens weer leidt tot minder positieve sociale relaties, een minder positieve toekomstverwachting en meer druk door schoolwerk (Mistry et al., 2009).

Literatuurlijst

- Duinhof, E. L., Smid, S. C., Vollebergh, W. A. M., & Stevens, G. W. J. M. (2020). Immigration background and adolescent mental health problems: The role of family affluence, adolescent educational level and gender. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 55, 435-445. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01821-8>
- Gemeente Utrecht. (2020, 30 december). *Armoede en rondkomen van inwoners Utrecht*. Volksgezondheidsmonitor Utrecht. <https://www.volksgezondheidsmonitor.nl/armoede-en-rondkomen-van-inwoners-utrecht/page395.html>
- Gemeente Utrecht. (2021, 21 oktober). *Samenvatting resultaten Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2021*. Volksgezondheidsmonitor Utrecht. <https://www.volksgezondheidsmonitor.nl/samenvatting-resultaten-gezondheidsmonitor-jongvolwassenen-2021/page637.html>
- Groen, A., & Houtsma, N. (2021a, juni). *Nibud studentenonderzoek 2021: Onderzoek naar de geldzaken van hbo- en wo-studenten*. Nibud. <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/nibud-studentenonderzoek-2021/>
- Groen, A., & Houtsma, N. (2021b, december). *Nibud MBO-onderzoek 2021: Onderzoek naar de geldzaken van mbo-studenten*. Nibud. <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/nibud-mbo-onderzoek-2021/>
- Haster, D. (2013). *Basisboek integrale schuldhulpverlening*. Noordhoff Uitgevers.
- Hilbert, L. P., Noordewier, M. K., & Van Dijk, W. W. (2022). The prospective associations between financial scarcity and financial avoidance. *Journal of Economic Psychology*, 88, 102459. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2021.102459>
- Hosper, K., & Van Loenen, T. (2021, februari). *Leven met ongezonde stress: Aandacht voor chronische stress in de aanpak van gezondheidsverschillen*. Pharos. <https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2021/02/Leven-met-ongezonde-stress-Pharos-.pdf>
- Jungmann, N., Wesdorp, P., & Madern, T. (2020). *Stress-sensitief werken in het sociaal domein*. Bohn Stafleu van Loghum. <https://doi.org/10.1007/978-90-368-2433-0>
- Kalthoff, H. (2020, december). *Opgroeien en opvoeden in armoede*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Opgroeien-en-opvoeden-in-armoede.pdf>
- Madern, T. (2014, oktober). *Overkoepelende blik op de omvang en preventie van schulden in Nederland*. Nibud. https://www.divosa.nl/sites/default/files/nieuwsbericht_bestanden/20141016-Rapport-Schuldenproblematiek-in-Nederland.pdf
- Mistry, R. S., Benner, A. D., Tan, C. S., & Kim, S. Y. (2009). Family economic stress and academic well-being among Chinese-American youth: The influence of adolescents' perceptions of economic strain. *Journal of Family Psychology*, 23(3), 279-290. <https://doi.org/10.1037/a0015403>
- NCJ. (2022, 25 januari). *Factsheet Stress-sensitief werken binnen de Utrechtse JGZ*. Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. <https://www.ncj.nl/actueel/nieuws/artikel/stress-sensitief-werken-binnen-de-utrechtse-jgz>
- Pharos. (2021, maart). *Kansrijke Start & Armoede en schulden*. <https://www.pharos.nl/infosheets/kansrijke-start-armoede-schulden/>
- Stevens, G. W. J. M., Van Dorsselaer, S., Boer, M., De Roos, S., Duinhof, E. L., Ter Bogt, T. F., Van Den Eijnden, R., Kuyper, L., Visser, D., Vollebergh, W., & De Looze, M. (2018). *HBSC 2017: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Universiteit Utrecht.
- Van Praag, B. M. S., & Frijters, P. (1999). The measurement of welfare and well-being: the Leyden approach. In E. Diener, D. Kahneman, & N. Schwarz (Eds.), *Well-being: the foundations of hedonic psychology* (pp. 413-433). Russell Sage Foundation.

Gemeente Utrecht

**Utrecht
University**

Dynamics of Youth

volksgezondheidsmonitor.nl